

روانشناسی رشد و تحول انسان

(ویرایش نهم)

نویسندگان

دایان ای. پاپالیا - سالی وندکاس آلدز - روت داسکین فلدمن

مشاور: دانا گراس

مترجمان

داود عرب قهستانی - هامایاک آوادیس یانس - دکتر حمیدرضا سهرابی
فروزنده داورپناه - افسانه حیات روشنائی - دکتر سیامک نقشبندی

ویراستار فنی: داود عرب قهستانی

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۴۰۲

چندی است که شاهد کاهش شمارگان کتاب، به ویژه کتاب‌های دانشگاهی، هستیم. تکثیر و کپی‌ها و پی‌دی‌اف‌های غیرمجاز از کتاب‌ها در محیط دانشگاه به این معضل دامن می‌زند. شما مدرس محترم ممکن است صرفاً به خاطر کمک به دانشجویان و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب، به آنها توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند. شما دانشجوی عزیز ممکن است بپندیشید که با کپی از روی کتاب، هزینه‌ای کمتر برای تهیه آن پرداخت کرده‌اید (هرچند که غالباً چنین نیست). اما حاصل این اعمال خلاف قانون چیزی جز بی‌رغبتی به تلاش فرهنگی و ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نیست. با ترویج استفاده از کپی‌ها و پی‌دی‌اف‌های غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌شود:

- موجب ترک فعالیت‌های علمی و فرهنگی، بی‌انگیزگی در این امور خطیر و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه نشویم.
- باعث ورشکستگی صنعت نشر و به دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر گرفته تا حروفچین و طراح و صحاف نشویم.
- افرادی غالباً ناآگاه و به ندرت سودجو را به اعمال نامشروع و خلاف قانون تشویق نکنیم و خود آنها و خانواده‌هایشان را دچار عواقب کسب درآمد و ارتزاق از راه حرام و تعدی به حقوق دیگران نسازیم.
- بیایید به آینده میهنمان و فرزندانمان بپندیشیم. بیایید به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان که زمانی مهد علم و ادب بود بیشتر بها دهیم.

پاپالیا، دایان ای. (Papalia, Diane E)

روان‌شناسی رشد و تحول انسان / نویسندگان دایان ای. پاپالیا، سالی وندکاس آلدز، روت داسکین فلدمن؛ مشاوره داناگراس؛ مترجمان داود عرب قهستانی ... [و دیگران]؛ ویراستار فنی داود عرب قهستانی؛ ویراستاری گروه علمی رشد.

مشخصات نشر: تهران رشد، ۱۴۰۲ مشخصات ظاهری: ۹۲۸ ص. مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۰۲-۶۹-۲ وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Human development 9th ed, c2004

یادداشت: مترجمان داود عرب قهستانی، هامایاک آوادیس‌یانس، حمیدرضا سهرابی، فروزنده داورپناه، افسانه حیات‌روشنائی، سیامک نقشبندی.

موضوع: روان‌شناسی رشد شناسه افزوده: آلدز، سالی وندکاس، ۱۹۳۳ - م. (Olds, Sally Wendkos)

شناسه افزوده: فلدمن، روت داسکین (Feldman, Ruth Duskin).

شناسه افزوده: عرب قهستانی، داود، مترجم، ویراستار شناسه افزوده: انتشارات رشد

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹ ر ۱۶ پ/۷۱۳ BF رده‌بندی دیویی: ۱۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۲۹۷۸۳

روانشناسی رشد و تحول انسان

(ویرایش نهم)

نویسندگان

دایان ای. پاپالیا - سالی وندکاس آلدز - روت داسکین فلدمن

مشاور: دانا گراس

مترجمان

داود عرب قهستانی - هامایاک آوادیس یانس - دکتر حمیدرضا سهرابی
فروزنده داورپناه - افسانه حیات روشنائی - دکتر سیامک نقشبندی

ویراستار فنی: داود عرب قهستانی

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ دوم: تابستان ۱۴۰۲ - شمارگان ۱۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۱ - چاپ و صحافی: آرمانسا

© کلیه حقوق چاپ و نشر این اثر برای انتشارات رشد محفوظ است.

هرگونه استفاده تجاری و تکثیر و انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه‌ای از جمله زیراکس، فتوکپی، کتاب الکترونیکی و پی‌دی‌اف، کتاب صوتی، انتشار در سایت‌ها و فضای مجازی، و ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش آن بدون دریافت مجوز قبلی و کتبی از ناشر ممنوع و قابل پیگرد قانونی است.
اشاره به مطالب کتاب یا نقل بخش‌هایی از آن برای نقد و بررسی در رسانه‌های چاپی و الکترونیکی و رادیو و تلویزیون با ذکر منبع، بلامانع است.

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: تهران، میدان انقلاب، روبروی سینما بهمن، خیابان شهید منیری جاوید، شماره ۷۲،

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲، ۶۶۴۹۸۳۸۶، ۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران - ۱۴۰۲

فهرست مشروح مطالب

کادر ۲- ۱ گفتگوی عملی: زمان‌بندی در یادگیری زبان تا چه حد از اهمیت	۴۱
برخوردار است؟	۴۲
بررسی مجدد	۴۲
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۴۲
فصل ۲: نظریه و پژوهش	۴۵
بحث ویژه: مارگارت مید، پیشگام پژوهش‌های بین‌فرهنگی	۴۷
مباحث نظری عمده	۴۹
مبحث ۱: کدامیک مهمتر است - وراثت یا محیط؟	۴۹
مبحث ۲: آیا رشد و تحول، فرایندی فعال است یا منفعل؟	۴۹
مبحث ۳: آیا رشد و تحول، فرایندی پیوسته است یا مراحل خاصی دارد؟	۵۰
یک رویکرد التقاطی	۵۰
دیدگاه‌های نظری	۵۱
دیدگاه ۱: روانکاوی	۵۱
دیدگاه ۲: یادگیری	۵۵
دیدگاه ۳: شناختی	۵۸
دیدگاه ۴: تکاملی/اجتماعی-زیستی	۶۱
دیدگاه ۵: بافتی	۶۲
کادر ۱- ۲ کنکاشی ژرف‌تر: ارزش انطباقی رشد نایافتگی	۶۴
نظریه و پژوهش چگونه با هم تعامل می‌کنند؟	۶۶
روش‌های پژوهش	۶۶
نمونه‌گیری	۶۷
شیوه‌های مختلف جمع‌آوری داده‌ها	۶۸
طرح‌های اصلی پژوهش	۷۰
کادر ۲- ۲ در پیچه‌ای به دنیای پیرامون: اهداف پژوهش بین‌فرهنگی	۷۳

یادداشت ناشر	۱۷
یادداشت مترجمان	۱۹

بخش اول

درباره رشد انسان ۲۱

فصل ۱: مطالعه رشد انسان	۲۳
بحث ویژه: ویکتور، پسر بچه وحشی آویرون	۲۵
مطالعه رشد انسان چگونه تکوین یافت	۲۶
رویکردهای اولیه	۲۷
مطالعه فراخنای زندگی	۲۷
رشد انسان در دوران کنونی: درآمدی بر روانشناسی رشد	۲۸
فرایندهای رشد: تغییر و ثبات	۲۸
حیطه‌های رشد	۲۹
دوره‌های مختلف فراخنای زندگی	۳۰
عوامل مؤثر بر رشد	۳۳
وراثت، محیط، و رشد	۳۳
عوامل بافتی عمده	۳۴
عوامل بهنجار و نابهنجار مؤثر بر رشد	۳۷
زمان‌بندی عوامل مؤثر: دوره‌های بحرانی یا حساس	۳۷
کادر ۱- ۱ کنکاشی ژرف‌تر: مطالعه دوره زندگی: رشد در برهه‌های سخت	۳۸
زندگی	۳۸
رویکرد رشدی فراخنای زندگی بالتس	۳۹

فرایند تولد	۱۳۸
مراحل تولد نوزاد	۱۳۹
موقعیت زایمان، افرادی که در این لحظه حضور دارند، و روش های زایمان	۱۳۹
طفل نوزاد	۱۴۳
اندازه و ظاهر	۱۴۳
دستگاه های بدن	۱۴۳
حالت های انگیختگی	۱۴۴
بقا و سلامتی	۱۴۵
کادر ۱-۴ دریچه های به دنیای پیرامون: آداب و رسوم خوابیدن	۱۴۶
ارزیابی پزشکی و رفتاری	۱۴۶
مشکلات وضع حمل	۱۴۸
آیا یک محیط حمایت کننده می تواند عوارض ناشی از مشکلات وضع حمل را خنثی کند؟	۱۵۲
مرگ در دوران طفولیت	۱۵۴
مصون سازی به منظور ارتقای سلامت	۱۵۶
رشد جسمانی در اوائل زندگی	۱۵۶
اصول رشد	۱۵۶
نمو جسمانی	۱۵۷
تغذیه	۱۵۸
مغز و رفتار بازنمایی	۱۶۰
قابلیت های حسی اولیه	۱۶۸
رشد حرکتی	۱۶۹
کادر ۲-۴ کنکاشی ژرف تر: پیامدهای گسترده و دامنه دار سینه خیز رفتن	۱۷۲
بررسی مجدد	۱۷۵
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۱۷۵
فصل ۵: رشد شناختی در سه سال اول زندگی	۱۷۹
بحث ویژه: «دادی» داروین، فرزند یک طبیعی دان	۱۸۱
مطالعه رشد شناختی: رویکردهای کلاسیک	۱۸۲
رویکرد رفتاری: اصول اساسی یادگیری	۱۸۳
رویکرد روانسنجی: ارزیابی رشد و هوش آزمایی	۱۸۵
رویکرد پیازه ای: مرحله حسی- حرکتی	۱۹۱
کادر ۱-۵ دریچه های به دنیای پیرامون: بازی دالی موشه	۱۹۵
مطالعه رشد شناختی: رویکردهای جدیدتر	۱۹۹
رویکرد پردازش اطلاعات: ادراک و بازنمایی	۱۹۹
رویکرد عصب نگر شناختی: ساختارهای شناختی مغز	۲۰۶
رویکرد اجتماعی- بافتی: یادگیری به واسطه تعامل با مراقبان	۲۰۷
رشد زبان	۲۰۸
توالی رشد زبان در اوائل زندگی	۲۰۸
ویژگی های گفتار اولیه	۲۱۲

طرح های پژوهشی در روانشناسی رشد	۷۵
اصول اخلاقی در پژوهش	۷۸
بررسی مجدد	۷۹
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۸۰

بخش دوم آغاز زندگی ۸۳

فصل ۳: شکل گیری یک زندگی جدید	۸۵
بحث ویژه: ابل دوریس و نشانگان جنین الکلی	۸۷
بارداری	۸۸
باروری چگونه صورت می پذیرد؟	۸۹
علل چندقلو زایی کدامند؟	۹۰
مکانیزم های وراثت	۹۱
رمز ژنتیکی	۹۱
چه چیزی جنسیت را تعیین می کند؟	۹۲
الگوهای وراثت ژنتیک	۹۴
تابهنجاری های ژنتیکی و کروموزومی	۹۵
مشاوره و آزمایش ژنتیک	۱۰۰
طبیعت و تربیت: تأثیرات وراثت و محیط	۱۰۱
مطالعه وراثت و محیط	۱۰۱
کادر ۱-۳ گفتگوی عملی: آزمایش ژنتیک و مهندسی ژنتیک	۱۰۲
وراثت و محیط چگونه با هم تعامل می کنند؟	۱۰۵
برخی از ویژگی هایی که تحت تأثیر وراثت و محیط هستند	۱۰۹
رشد پیش از تولد	۱۱۳
مراحل رشد پیش از تولد	۱۱۳
عوامل مؤثر محیطی: عوامل مربوط به مادر	۱۱۸
کادر ۲-۳ کنکاشی ژرف تر: مناقشه سلامت جنین در برابر حقوق مادر	۱۲۵
عوامل مؤثر محیطی: عوامل مربوط به پدر	۱۲۷
نظارت بر رشد پیش از تولد	۱۲۸
مراقبت پیش از تولد	۱۳۰
بررسی مجدد	۱۳۱
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۱۳۱
فصل ۴: رشد جسمانی در سه سال اول زندگی	۱۳۵
بحث ویژه: تولد الویس پریسلی	۱۳۷

فصل ۷: رشد جسمانی و شناختی در اوائل کودکی	۲۶۵
بحث ویژه: رنگ یابی، هنرمند خودآموخته	۲۶۷
رشد جسمانی	۲۶۸
ابعاد رشد جسمانی	۲۶۸
نمو و دگرگونی بدنی	۲۶۸
تغذیه و بهداشت دهان	۲۶۹
الگوها و مشکلات خواب	۲۷۰
مهارت‌های حرکتی	۲۷۲
سلامتی و ایمنی	۲۷۴
بیماری‌های جزئی	۲۷۴
آسیب‌های ناشی از حوادث و مرگ	۲۷۵
سلامتی و موقعیت: عوامل مؤثر محیطی	۲۷۵
رشد شناختی	۲۷۸
رویکرد پیاژه‌ای: کودک مرحله پیش‌عملیاتی	۲۷۸
بیشرفت‌های تفکر پیش‌عملیاتی	۲۷۸
ابعاد رشد نیافته تفکر پیش‌عملیاتی	۲۸۳
آیا کودکان خردسال از ذهن و نحوه کارکرد آن آگاهی دارند؟	۲۸۵
کادر ۱-۷ کنکاشی ژرف‌تر: دوستان خیالی	۲۸۸
زبان و سایر توانایی‌های شناختی	۲۸۹
رشد زبان	۲۸۹
رویکرد پردازش اطلاعات: رشد و تحول حافظه	۲۹۴
هوش، رویکرد روانسنجی و رویکرد ویگوتسکی	۲۹۶
کادر ۲-۷ گفتگوی عملی: شهادت کودکان در جایگاه شاهد عینی تا چه حد قابل اعتماد است؟	۲۹۷
آموزش در اوائل کودکی	۲۹۹
اهداف و انواع مراکز پیش‌دبستانی: دیدگاه بین‌فرهنگی	۲۹۹
برنامه‌های پیش‌دبستانی جبرانی	۳۰۰
ورود به کودکستان	۳۰۲
بررسی مجدد	۳۰۲
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۳۰۲
فصل ۸: رشد روانی-اجتماعی در اوائل کودکی	۳۰۵
بحث ویژه: ایزابل آلد، نویسنده مبارز	۳۰۷
خویش‌دستی در حال رشد	۳۰۸
خودپنداره و رشد شناختی	۳۰۹
درک هیجان‌ها	۳۱۰
اریکسون: ابتکار در برابر احساس گناه	۳۱۱
عزت نفس	۳۱۱
جنسیت	۳۱۳

کادر ۲-۵ کنکاشی ژرف‌تر: آیا کودکان نوپا می‌توانند تمایلات دیگران را «درک کنند»؟	۲۱۳
نظریه‌های کلاسیک زبان آموزی: مناقشه طبیعت در برابر تربیت	۲۱۴
عوامل مؤثر بر رشد زبان در اوائل زندگی	۲۱۶
آمادگی برای سوادآموزی: فواید خواندن با صدای بلند	۲۱۹
بررسی مجدد	۲۲۰
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۲۲۰
فصل ۶: رشد روانی-اجتماعی در سه سال اول زندگی	۲۲۳
بحث ویژه: مری کاترین بیتسون، انسان‌شناس	۲۲۵
بنیادهای رشد روانی-اجتماعی	۲۲۶
هیجان‌ها	۲۲۷
خلق و خو	۲۳۲
نخستین تجارب اجتماعی: طفل در خانواده	۲۳۶
کادر ۱-۶ دریچه‌ای به دنیای پیرامون: معنای پدربودن در سه فرهنگ مختلف	۲۳۸
مباحث رشدی در دوران طفولیت	۲۳۹
شکل‌گیری اعتماد	۲۳۹
شکل‌گیری دلبستگی‌ها	۲۴۰
ارتباط عاطفی-هیجانی با مراقبان: نظم‌بخشی متقابل	۲۴۴
اضطراب غریبه و اضطراب جدایی	۲۴۷
کادر ۲-۶ کنکاشی ژرف‌تر: افسردگی مادر چه تأثیری بر فرایند نظم‌بخشی متقابل دارد؟	۲۴۸
ارجاع اجتماعی	۲۴۹
مباحث رشدی در دوران نوپایی	۲۴۹
ظهور مفهوم خویش‌دستی	۲۵۰
شکل‌گیری خودپیروی	۲۵۱
اجتماعی شدن و درونی‌سازی: پدیدآیی وجدان	۲۵۲
تماس با سایر کودکان	۲۵۵
خواهران و برادران	۲۵۵
معاشرت با سایر کودکان	۲۵۶
فرزندان والدین شاغل	۲۵۶
تأثیرات اشتغال والدین	۲۵۶
تأثیر مراقبت اولیه از کودک	۲۵۷
بررسی مجدد	۲۵۹
خلاصه فصل و واژگان کلیدی	۲۶۰

یادداشت ناشر

اثری که مؤلفان آن از پرکارترین و مشهورترین روان‌شناسان رشد در جهان علمی امروز هستند و خود کتاب اثری معتبر در این عرصه به‌شمار می‌رود و همواره مورد ارجاع و اشاره قرار گرفته است.

به دلیل امتیازات بی‌نظیر کتاب، ترجمه آن به چند تن از استادان و مدرسان درس روان‌شناسی رشد در دانشگاه‌های کشور واگذار شد. در حالی که فرایند ترجمه و ویرایش اثر رو به پایان بود، متوجه شدیم که ویراست تازه‌ای از آن منتشر شده است. پس تصمیم بر آن شد متن تازه کتاب مبنای کار قرار گیرد که چنین شد. و سرانجام ترجمه کتاب روان‌شناسی رشد و تحول انسان پاپالیا، اولدز و فلدمن آماده شد و اینک به جامعه روان‌شناسی کشور تقدیم می‌گردد.

در آماده‌سازی کتاب استادان گران‌قدری مشارکت داشتند که از تمامی این عزیزان به سبب شکیبایی آنان و هم به علت زحماتشان تقدیر و تشکر می‌گردد. ناشر به ویژه وظیفه خود می‌داند تا ضمن گرامیداشت یاد استاد ارجمند مرحوم دکتر سیامک نقشبندی که در ترجمه فصل‌هایی از این اثر همکاری داشتند، از آقای داود عرب قهستانی سرپرست ترجمه کتاب که با تلاش مجدانه کار آماده‌سازی و هماهنگ‌ساختن ترجمه‌ها را به عهده گرفتند و انصافاً به خوبی از عهده این کار طاقت‌فرسا برآمدند تقدیر و تشکر نماید و از خداوند حکیم

رشد و تحول انسان یکی از حیطه‌های عبرت‌آموز زندگی است. بررسی جنبه‌های روان‌شناختی رشد و تحول در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف علمی و از جمله در روان‌شناسی همواره از جایگاه والایی برخوردار بوده است.

روان‌شناسی رشد در کشور ما نیز از دیرباز و از نخستین روزهای حضور روان‌شناسی علمی، مطرح بوده است. پس ضرورت دارد تا دانشجویان روان‌شناسی آگاهی کامل و بایسته‌ای از رشد انسان و مراحل تکوین آن داشته باشند. بدیهی است که لازمه این کار وجود منابع علمی مناسب و روزآمد است. اگرچه در سال‌های اخیر شاهد تحولی در عرصه کتب روان‌شناسی رشد در کشور بوده‌ایم، بسیاری از این آثار هم به لحاظ محتوا و هم از نظر ترجمه نواقص و اشکالاتی دارند و هنوز نیاز جامعه علمی را برآورده نمی‌سازند.

انتشارات رشد در راستای هدف خود، که همانا عرضه آثار گران‌سنگ و غنی روان‌شناسی به جامعه علمی و دانشگاهیان کشور است، ضمن درک نقاط ضعف فوق، از مدت‌ها قبل در پی تهیه و آماده‌سازی اثری در خور نام حیطه رشد و تحول آدمی بوده است. در میان آثار متعددی که تهیه کردیم کتاب روان‌شناسی رشد و تحول انسان نوشته پاپالیا و اولدز و فلدمن را از غنی‌ترین و معروف‌ترین آنها یافتیم،

سلامت و توفیق روزافزون ایشان را آرزو کند. ضمناً لازم است از همکارانمان خانم‌ها صبورا شمسائی و مهدیه اسماعیلی سپاسگزار باشیم که دقت و کوشش کم‌نظیر آنها در مرحله آماده‌سازی کتاب، بسیاری از اشکالات آن را برطرف کرد.

در پایان با یادآوری این نکته که در پاره‌ای از موارد بخش‌هایی از مطالب کتاب با فرهنگ جامعه ما متفاوت است، از کلیه استادان گران قدر و دانشجویان عزیز درخواست می‌شود تا هرگونه نقد و نظر و پیشنهادی را که درباره کتاب حاضر دارند با ناشر یا مترجمان مطرح سازند.